

بررسی مفاهیم نماد شیرسنگی در همدان

عطیه دهقان زاده^۱، ثمین رستم‌بیگی^۲، ایلناز رهبر^۳

۱- کارشناسی ارشد پژوهش هنر دانشگاه آزاد علوم تحقیقات

۲- عضو هیات علمی دانشگاه آزاد علوم تحقیقات

۳- عضو هیات علمی دانشگاه آزاد علوم تحقیقات

چکیده

بنیان زندگی فرهنگی و اجتماعی جوامع باستانی در اساطیر آن‌ها متجلی است. اساطیری که ریشه پیدایش حیوانات و انسان‌ها در مجموعه نظام کیهانی را بیان می‌کند. نماد در ارتباط مستقیم با باورهای آیینی و مذهبی هنرمند بوده و به‌نوعی نهادینه کردن و به شکل کشیدن تصوراتی است که در ذهن وی ریشه دوانده و اعماق روح و جان او جای گرفته‌اند. نقش شیر همواره حاوی معانی و مفاهیم عمیق اسطوره‌ای و نماد بسیاری از خصوصیات برجسته انسانی به شمار رفته است. مقاله حاضر با انتصاب نماد شیر سنگی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین نمادها که همواره در طول تاریخ هنر ایران حضور داشته به چگونگی شکل‌گیری مفاهیم متفاوت نماد شیر سنگی در همدان می‌پردازد. روش مطالعه به‌صورت توصیفی-تحلیلی و داده‌ها به‌صورت کتابخانه‌ای جمع‌آوری و مورد مطالعه و بررسی قرار گرفته است. بعد از بررسی منابع موجود این نتیجه به دست آمد که نماد شیر سنگی در همدان در طول تاریخ ابتدا دارای مفاهیم شجاعت و دلیری سپس نگهبان و امروزه به مفهوم باروری تغییر پیدا کرده است.

واژگان کلیدی: نماد، اسطوره، مفهوم، شیر سنگی، همدان.

۱- مقدمه

تاریخ نشان می‌دهد هر چیزی می‌تواند معنای نمادین داشته باشد، در حقیقت تمامی جهان یک نماد بالقوه است انسان برای ملموس کردن باورهای خویش و گاه ابراز عقایدی که در درون وی شکل گرفته‌اند، سعی در بروز آنها به شکل تصاویری میکند تا بتواند نمایشی از عمق و درون خود را ارائه دهد. انسان با گرایش طبیعی که به آفرینش نمادها دارد گویی ناخودآگاه، اشیا یا اشکال را تغییر می‌دهد تا حالتی مذهبی و هنری به خود بگیرد (یونگ، ۱۳۸۶: ۳۵۲). سابقه تصویرگری شیر در هنر ایران به عنوان نماد خاص، به پیش از تاریخ عیلام می‌رسد (بیکرم، ۱۳۸۴: ۵۷). حضور عناصر و نقش‌نامه‌های نمادین یکی از دلایل اعتلای هنرهای تزئینی در طول تاریخ هنر ایران بوده‌است از آنجا که یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های سنت نقش‌پردازی ایرانی، استفاده از عناصر نمادین بوده، بررسی این نمادها می‌تواند امکانات جدیدی را برای شناخت هنر ایران و ارتباط آن با موضوعات مذهبی، اجتماعی، سیاسی، اعتقادی و غیره فراهم سازد. با توجه به این که نقوش بازمانده، بروی مهرها و نقش برجسته‌ها و احجام سه بعدی در ایران باستان، یادگارهای باستانی توصیف هنر و فرهنگ و باورهای آن زمان هستند، لزوم کنکاش در زمینه معانی و مفاهیم و تحولات تصویرگری این نمادها روشن است. به این منظور به بررسی مفاهیم نماد شیرسنگی در شهر همدان می‌پردازیم تا به توصیف هنر و فرهنگ و باورها در مورد این نماد در شهر همدان دست‌یابیم. روش مطالعه به- صورت توصیفی- تحلیلی و داده‌ها به‌صورت کتابخانه‌ای جمع‌آوری و مورد مطالعه و بررسی قرار گرفته‌است. اهداف این نوشتار: